

CARACTERELE JURIDICE ALE CONTRACTULUI MATRIMONIAL

N. Trofimov, master în drept, O. Lungu
Universitatea Tehnică a Moldovei

Contractul matrimonial reprezintă una dintre modalitățile de reglare civilizată a relațiilor patrimoniale dintre soți în timpul căsătoriei ori în caz de divorț, în special în condițiile creșterii numărului de litigii legate de apărarea dreptului de proprietate în cadrul relațiilor de familie. Această instituție juridică servește drept mecanism folosit de majoritatea țărilor lumii în scopul mărginirii consecințelor negative a fenomenului divorțului.

Cu toate că se consideră că încheierea contractului matrimonial este necesară unui număr mic de persoane, a căror venit depășește cu mult nivelul mediu de câștig pe teritoriul republicii noastre, totuși el prezintă interes pentru populație. Astfel, experiența ultimilor ani ne demonstrează că numărul persoanelor cu câștig mediu, care încheie contractul matrimonial, este în creștere. Această tendință se explică prin faptul, că persoanele doresc să se protejeze, dacă nu din punct de vedere moral, atunci cel puțin din cel patrimonial, în cazul unei căsătorii nereușite.

Conform art. 27 Codului familiei al Republicii Moldova: „Contractul matrimonial este convenția încheiată benevol între persoanele care doresc să se căsătorească sau între soți, în care se determină drepturile și obligațiile patrimoniale ale acestora în timpul căsătoriei și/sau în caz de divorț”.

Această definiție legală pune accent pe anumite caractere juridice ale contractului matrimonial, care, incontestabil, subliniază esența contractului respectiv, însă nu dezvăluie pe deplin natura juridică a acestuia.

Petru o cunoaștere mai pătrunzătoare a miezului contractului matrimonial propunem evidențierea și analiza tuturor caracterelor juridice ale contractului în cauză.

Potrivit opiniei savanților de specialitate, contractului matrimonial îi sunt specifice următoarele caractere juridice:

1. Contractul matrimonial est un act bilateral special.

Caracterul bilateral al convenției determină exprimarea voinței – a consimțământului – de către ambele părți contractante. În contractul bilateral o parte își asumă o obligație datorită faptului că și cealaltă parte își asumă o anumită obligație, de aceea, dependența prestațiilor este evidentă.

În ce privește contractul matrimonial, acesta este un contract bilateral special, deoarece părțile ce încheie contract sunt strict stabilite de lege, acestea pot fi doar soții sau viitorii soți.

2. Contractul matrimonial este un act sinalagmatic deoarece se încheie între două persoane, în cazul dat, între soț și soție sau viitori soți, dând naștere la drepturi și obligații în sarcina ambelor părți.

În opinia unor autori, contractul matrimonial nu este unul sinalagmatic, deoarece „*contractele sinalagmatice se caracterizează prin reciprocitatea obligațiilor ce revin părților, precum și prin interdependența obligațiilor reciproce. Aceste caracteristici juridice specifice contractului sinalagmatic îi lipsesc contractului matrimonial, prin care, de fapt, se determină regimul matrimonial al bunurilor soților și nu se stabilesc drepturile și obligațiile părților, adică obligația fiecăreia dintre părți nu este corelativă obligației celeilalte*” [8, p. 81; 14, p. 76].

Conform altor opinii, contractul matrimonial nu creează simple raporturi juridice, ci un anumit statut, regim matrimonial, reprezentând convenția cu vocația de a reglementa întreaga viață patrimonială a soților, nu doar un anumit raport concret [17, p. 211].

Totuși, dacă analizăm definiția legală a contractului matrimonial, observăm că legiuitorul stabilește că prin contractul dat părțile „*determină drepturile și obligațiile patrimoniale în timpul căsătoriei și/sau în cazul desfacerii acesteia*”. De asemenea, reîșind din dispozițiile al. 4 art. 29 Codul familiei al Republicii Moldova, conform căruia „*soții sunt în drept să determine în contractul matrimonial drepturile și obligațiile privind întreținerea reciprocă și modul de participare a fiecăruia la veniturile obținute de fiecare dintre ei și la cheltuielile comune, bunurile ce vor fi transmise fiecăruia dintre soți în caz de partaj, precum și să stabilească alte clauze patrimoniale, inclusiv sancțiuni patrimoniale pentru soțul culpabil de desfacerea căsătoriei*”, observăm, că prin încheierea contractului matrimonial soții pot determina drepturile și obligațiile de întreținere reciprocă și modul de participare la cheltuielile comune. Deci, drepturile și obligațiile reciproce care își au izvorul

în actul juridic al căsătoriei și în contract matrimonial, poartă caracter sinalagmatic, deoarece nu putem admite teza că toate sarcinile căsniciei vor fi suportate doar de către unul din soți.

Chiar dacă în literatura juridică este contestat caracterul *sinalagmatic* al contractului matrimonial, considerăm, totuși, că acest caracter îi este propriu, luând în considerație că marea majoritate a persoanelor care încheie asemenea înțelegeri se referă în conținutul contractului doar la „*ce, cât, cum vor trebui să dea, să facă sau să nu facă ceva în caz de un litigiu*”.

În acest context este necesar de subliniat că contractul matrimonial nu poate determina toate drepturile reciproce, ci numai drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților. Drepturile și îndatoririle personale dintre soți nu pot fi obiect al contractului matrimonial. Nu poate fi, de exemplu, stabilită în contract „*datoria soților de a se stima reciproc, de a-și păstra fidelitate conjugală, de a determina cercul datoriilor casnice pentru fiecare dintre ei, etc.*” [13, p. 198].

3. *Contractul matrimonial este un act cu titlu oneros.*

Conform opiniei unor autori actele cu titlu oneros sunt acele acte juridice civile, prin care cineva procură altei persoane un folos patrimonial în schimbul unui echivalent [6, p. 128; 18, p. 47]. Alți autori determină că actele juridice cu titlu oneros sunt acelea, prin care partea care procură celeilalte părți un anumit folos, urmărește ca, în schimb, să obțină un alt folos patrimonial mai mult sau mai puțin echivalent [16, p. 6].

Reieșind din conținutul art. 27 Codul familiei al Republicii Moldova contractul matrimonial se referă la drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților sau foștilor soți în timpul căsătoriei sau în caz de divorți, ceea ce înseamnă că soții vor oferi unul altuia anumite prestații de conținut patrimonial, fiecare obținând un anumit folos sau echivalent de aceeași natură (întreținere, transmiterea sumelor de bani adjudecate în schimbul bunurilor napartajabile în natură, etc.).

Contractul matrimonial, potrivit varietății actelor oneroase, poate fi atât *comutativ*, cât și *aleatoriu*, deoarece poate prevedea în mod concret întinderea și existența obligațiilor ce revin fiecărei părți contractante, acestea cunoscând-le la momentul încheierii, sau, corespunzător, poate lega existența și întinderea obligațiilor soților sau foștilor soți de un anumit eveniment viitor și incert.

4. *Contractul matrimonial este un act solemn* deoarece manifestarea de voință a părților și, respectiv, încheierea lui trebuie să îmbrace o anumită formă prescrisă de lege.

Actele juridice solemnne „*reprezintă o excepție de la regula consensualismului, pentru încheierea lor valabilă fiind necesară, pe lângă manifestarea de voință, respectarea unor cerințe de formă, prevăzute de lege*” [7, p. 145]. Deci, forma solemnă pentru contractul matrimonial este o condiție de validitate.

Caracterul solemn al contractului matrimonial nu înlătură caracterul consensual al lui, ci chiar îl amplifică. Astfel, manifestarea de voință, are loc prin aducerea actului juridic la o anumită formă strict stabilită de lege, a cărei nerespectarea duce la nulitatea actului juridic.

Solemnitatea contractului matrimonial constă în încheierea lui în formă scrisă cu autentificare notarială.

5. *Contractul matrimonial este act juridic care poate fi încheiat atât personal, cât și prin reprezentare.*

În literatura de specialitate a fost formulată întrebarea privind posibilitatea încheierii contractului matrimonial prin reprezentare, având la baza specificul relațiilor între soți și caracterul personal al drepturilor și obligațiilor lor reciproce.

Legislația în vigoare însă nu stabilește o restricție expresă privind caracterul personal al încheierii contractului matrimonial. Aplicând principiile de interpretare a normelor de drept și luând în considerație prevederile Codului civil al Republicii Moldova, putem conchide, ca din momentul din care legea nu stabilește interdicția sau prescrierea obligatorie privind încheierea contractului matrimonial personal de soți sau viitorii soți, acesta poate fi încheiat și prin reprezentare.

6. *Contractul matrimonial este un act juridic între vii.*

Contractul matrimonial este destinat să producă efecte în timpul vieții părților, adică a soților sau a foștilor soți, aceștea asumându-și anumite drepturi și obligații. Moartea unuia dintre soți duce la încetarea relațiilor de căsătorie și provoacă consecințe juridice corespunzătoare. Mai mult ca atât, decesul unuia dintre soți servește drept temei pentru încetarea acțiunii contractului matrimonial. Desigur poate surveni o situație când unul dintre foștii soți, a căror avere comună în devălmășie urmează a fi partajată conform prevederilor contractului matrimonial, decedează pînă la executarea contractului. În cazul dat contractul matrimonial va continua să producă efecte juridice, deoarece evenimentul divorțului a avut loc, a rămas tardivă doar procedura de transmitere a bunurilor ce reveneau conform contractului fostului soț decedat. Continuarea executării contractului este argumentată prin

apărarea intereselor moștenitorilor averii defunctului, adică a intereselor persoanelor vii.

Astfel putem stabili faptul că contractul matrimonial este un act juridic între vii chiar dacă, în anumite împrejurări efectele acestuia se pot prelungi și după moartea unei părți.

7. *Contractul matrimonial este un act juridic cu executare succesivă.*

Actul juridic cu executare succesivă presupune efectuarea obligațiilor prin mai multe prestații eșalonate în timp. Considerăm, alături de alți autori, că acest caracter este propriu contractului matrimonial datorită complexității raporturilor patrimoniale dintre soți, care fac ca convenția matrimonială să nu-și poată produce efectele decât prelungite în timp - pe durata căsătoriei și/sau după desfacerea acesteia.

În opinia noastră, nu este corectă afirmația unor autori care susțin că „*contractul matrimonial, în general, nu poate fi cu executare succesivă, deoarece acesta nu presupune nimic altceva, decât determinarea regimului juridic al bunurilor soților în timpul căsătoriei și/sau în cazul desfacerii acesteia*” [17, p. 82]. Considerăm că efectele acestui contract sunt mult mai largi și nu se limitează doar la bunurile soților, ci și la alte aspecte. Menirea acestui contract este a stabili anumite reguli pe care soții vor trebui să le respecte pentru a suporta împreună sarcinile căsniciei, regulile care ar asigura realizarea funcțiilor ce revin comunității de trai a soților, care, incotestabil, durează în timp.

8. *Contractul matrimonial este un act juridic numit (tipic).*

Numite sunt contracte care „*corespund unei operațiuni juridice determinate și care sunt nominalizate în legislația civilă, fie în Codul civil, fie în legi speciale, precum și în alte acte normative speciale*” [15, p. 24].

Găsindu-și reglementarea contractului matrimonial în Codul Familiei al Republicii Moldova, putem afirma cu certitudine că acesta este un act juridic numit.

9. *Contractul matrimonial este un act causal special.*

Având în vedere că scopul căsătoriei îl constituie întemeierea unei familii (*animus coniungalis*), înseamnă că scopul convenției matrimoniale nu trebuie să depășească scopul căsătoriei, raporturile patrimoniale dintre soți neputând fi concepute ca un scop în sine, ci doar ca un derivat, un efect al căsătoriei (*si nuptiae sequantur*). Altfel spus, contractul matrimonial este un act causal special.

10. *Contractul matrimonial este un contract principal, avînd în același timp caracter accesoriu*

față de actul de căsătorie în ce privește producerea efectelor.

Conform doctrinei, act juridic a cărui soartă nu depinde de soarta unui alt act juridic, se numește act principal.

Vorbind de contractul matrimonial, ținem să menționăm, că unii autori susțin că contractul matrimonial este unul accesoriu, bazîndu-și opinia pe prevederile legale, și anume, ale al. 2 art. 28 Codul familiei al Republicii Moldova, conform căruia „*contractul matrimonial încheiat pînă la înregistrarea căsătoriei intră în vigoare la data înregistrării acesteia*”. Supunem criticii aceste afirmații deoarece, acest argument nu este nici pertinent și nici concludent.

Actul juridic al căsătoriei și contractul matrimonial sunt două acte juridice distincte, cu regimuri juridice proprii, chiar dacă rațiunea existenței contractului matrimonial este reglementarea raporturilor patrimoniale dintre soți, și evident, efectele și cauza juridică a acestuia sunt strîns legate de căsătorie. Atît actul juridic al căsătoriei, cît și contractul matrimonial pot fi încheiate în mod valabil. Valabilitatea sau nevalabilitatea unuia nu afectează valabilitatea sau nevalabilitatea altuia. Apare întrebarea: Ce efecte va produce declararea nulității căsătoriei în privința contractului matrimonial ? Va fi lovit de nulitate și acesta în situația dată sau nu ? În opinia noastră în cazul dat contractul matrimonial va fi caduc, deoarece nu se mai justifică existența lui. De asemenea, căsătoria poate fi încheiată în mod valabil, iar contractul matrimonial nu. Va produce vreun efect declararea nulității contractului matrimonial în privința căsătoriei? Sigur că nu, deoarece existența căsătoriei presupune posibila existență a contractului matrimonial, însă nu invers. În această situație soții nu se vor putea prevala de efectele contractului matrimonial fiindu-le aplicabil regimul matrimonial legal.

Faptul că al. 2 art. 28 Codul familiei al Republicii Moldova, stipulează că „*Contractul matrimonial încheiat pînă la înregistrarea căsătoriei intră în vigoare la data înregistrării acesteia*”, nu condiționează existența sau valabilitatea acestuia, ci condiționează producerea efectelor, adică, dacă nu se încheie căsătoria între persoanele care au încheiat contractul matrimonial, acesta din urmă nu va fi lovit de nulitate, ci va fi caduc, astfel, ca act juridic el va exista în mod valabil, numai că nu-și va produce efectele.

Deci, nu trebuie în nici un caz de confundat contractul matrimonial ca act juridic accesoriu cu contractul matrimonial ca contract, deoarece ca act accesoriu contractul matrimonial depinde de

încheierea și existența unui alt act juridic care este căsătoria. Contractul matrimonial fiind privit nu ca un act juridic, ci ca un contract, el este considerat principal, deoarece existența lui nu depinde de existența unui alt contract.

Generalizând cele analizate, putem concludiona, că, cu toate că legislația națională privind contractul matrimonial nu poate fi calificată drept perfectă și completă, totuși datorită acestei oportunități, considerate, din punct de vedere al tehnicii legislative, recente, cu o practică de aplicare de doar 14 ani, persoanele, încheind un simplu contract matrimonial, pot evita sau atenua problemele și neînțelegerile ce se ivesc în timpul căsătoriei, cât și după desfacerea acesteia.

15. Trofimov, I., *Dreptul contractelor (Partea generală)*, Chișinău, 2002.

16. Ungureanu, O., *Drept civil, Introducere*, Ed. AllBeck, București 2000.

17. Vasilescu, P., *Regimuri matrimoniale. Partea generală*, Ed. Rosetti, Bucuresti, 2003.

18. Bodov, S.N., *Brachnyj dogovor*, Moscva, 2000.

Bibliografie

1. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994.

2. Codul Civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea RM nr.1107-15 din 6 iunie 2002, intrat în vigoare la 12.06.2003.

3. Codul Familiei al Republicii Moldova, adoptat prin Legea RM, nr.1316-XIV din 26 octombrie 2000, intrat în vigoare la 26 aprilie 2001/ Monitorul oficial al RM- 2001, nr.47-48.

4. Convenția Statelor membre ale CSI cu privire la asistența juridică și raporturi juridice în materie civilă, familială și penală. *Tratate internaționale la care RM este parte (1990-1998)*, Ediție specială, v. 16, Chișinău, Moldpress, MORM, 1999.

5. Beliu, Gh., *Drept civil român, Introducere în dreptul civil, Subiectele dreptului civil*, București 2001.

6. Bodoașcă, T., *Dreptul familiei*, Ed. All Beck, București, 2005.

7. Borov, G., *Drept civil, Partea generală, Persoanele*, Ed. All Beck, București 2001.

8. Chirtoacă, L., *Tratat de dreptul familiei*, Chișinău: Bons Offices, 2005.

9. Cocoș Șt., *Dreptul familiei, vol.I, Lumina Lex*, București, 2001.

10. Corhan, A., *Dreptul familiei, Teorie și practică*, Lumina Lex, București, 2001.

11. Crăciunescu, C., *Regimuri matrimoniale*, Editura All Beck, București, 2000.

12. Dumitriu, R., *Drept civil, vol.I, Lumina Leo*, București 2000.

13. Mărgineanu, L., Mărgineanu, G., *Dreptul familiei*, Chișinău, 2002.

14. Stettler, M. , Waelti, F., *Droit civil IV, Le regime matrimonial*, Editions Universitaires Fribourg Suisse, 1997.

Recomandat spre publicare: 12.07.2014